

Tisdagen den 1 oktober

Kl. 14.00

*Riksdagen och finans-
makten i ett historiskt
perspektiv*

Efter gudstjänst i Storkyrkan, där predikan hölls av biskop Martin Lönnebo, öppnades riksmötet i kammarens plenisal enligt det program som i bilaga fogats till detta protokoll.

1 § Riksdagen och finansmakten i ett historiskt perspektiv

Anf. 1 Professor NILS STJERNQUIST:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, herr statsminister, ärade ledamöter och övriga åhörare!

Den gamla regeringsformen av 1809 har ett utförligt avsnitt om finansmakten. Portalstadgandet till avsnittet, 57 §, lyder: "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksdagen allena." Stadgandet blev till bevingade ord, ofta återopade i den politiska debatten, och fundamentet för utvecklingen mot parlamentarism och demokrati.

Att beteckna svenska folkets rätt att sig beskatta som urgammal var en överdrift eller – för att vara helt uppriktig – närmast en lögn. I gamla dagar var det nog överheten som bestämde, ej sällan med våld, och det dröjde länge innan riksdagen kom in i bilden. Skatterna utgick i natura, t. ex. i smör eller spannmål. De blev ordinarie, dvs. årligen utgående, och infördes under 1500- och 1600-talet i jordeböckerna. Därmed var grundskatterna, alltså skatter som åvilade jorden, i huvudsak färdiga. Utöver dessa ordinarie inkomster krävdes ofta ytterligare tillskott, bevilningar.

Först med frihetstidens början 1719 förankrades bevilningsmakten hos riksdagen. Under den gustavianska tiden blev den ett trätoämne. I den förenings- och säkerhetsakt varmed Gustaf III 1789 befäste sin andra revolution fastslogs: "Som den rätta friheten består uti att fritt ge till rikets underhåll vad finnes nödigt, så äger svenska folket därom en ostridig rätt att med kungen rådslå, jämka, avslå och överenskomma." Att liksom i forna dagar pressa fram skatter vid utskottsmöten och provinsmöten lekte tydligen Gustaf III i hågen. Stadgandet i 1809 års regeringsform om svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta bör ses i belysning härav. Det är en reaktion mot förenings- och säkerhetsakten. Den ursprungliga lydelsen var också: "Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av rikens ständer allena vid allmän riksdag."

Finansmakten har två komponenter. En är makten att beskatta, den andra makten att bestämma till vad statens medel skall användas.

En ledande princip var länge att staten skulle klara sig utan tillskott av bevilning. Om så var fallet behövdes ingen medverkan av riksdagen. Ordnad budgetreglering, den gamla termen var statsreglering, dvs. reglering av riksstaten, började redan tidigt på 1600-talet.

Under förra delen av 1600-talet försiggick en utveckling i vårt land som har få motsvarigheter i världshistorien. Sverige växte på ett par årtionden fram från en underutvecklad småstat till en av Europas stormakter. Det var en enastående prestation organisatoriskt, militärt och finansiellt. I princip skulle krigen föda sig själva och alltså förläggas till utlandet. Fransmännen gav stora subsidier. Men mer behövdes. Landets resurser i folk och materiel bottenskrapades. Kronan började vidare skaffa sig inkomster genom försäljning av kronoegendomar. Även donationer förekom.

Detta innebar att kronans ordinarie inkomster sinade drastiskt. Det kom en reaktion med Carl XI. Hans reduktion, dvs. återtagande av kronoegendom, är den största socialiseringsaktionen i vårt lands historia.

Reduktionen befäste naturahushållningen. Varje inkomstkälla indelades, dvs. anslogs till ett bestämt utgiftsändamål. En kronoegendom blev t. ex. ett boställe för en ämbetsman. Ett robust system: inflationssäkert, decentraliserat och i alla bemärkelser jordnära. Mest känt för eftervärlden är det militära indelningsverket. Kontrakt slöts vidare med bönderna över hela riket att de skulle genom rotering, rusthåll och båtsmanshåll svara för att det fanns ett erforderligt antal krigare. De indelta soldaternas liv och leverne är ett omtyckt motiv i litteraturen, senast skildrat av Per Anders Fogelström i "Krigens barn". Soldaterna fick inte bara nummer utan även efternamn, ofta korta och militäriska, enstaviga och entydiga, morska och stundom skräckinjagande. Namn som Sköld och Sträng minner om denna indelta värld, präglad som den var av tavsamhet och sparsamhet. Det är en händelse som ser ut som en tanke att de indelta soldaternas efterkommande rekryterats – jag höll på att säga indelats – till posten som finansminister. Tanken blir än mer tankeväckande, om man betänker att även namnet Feldt är belagt som soldatnamn.

Det blev med Carl XI ordning och reda i rikets finanser. 1696 års riksstat skulle gälla som normalstat, dvs. allt framgent. Den utgick från den gamla principen att kronan skulle leva av sitt eget, alltså av de ordinarie inkomsterna och oberoende av riksdagen.

Sedan det stora nordiska kriget fört Carl XII till Fredrikshald och landets ekonomi nedanför ruinens brant, kapitulerade regeringen vid frihetstidens början inför svårigheterna att reglera budgeten och överlät i sin nöd bekymren till ständerna och deras sekreta utskott. Därmed hade finansmakten i sin helhet förankrats hos riksdagen och förblev så frihetstiden ut, denna märkliga epok i vårt lands historia, då det växte fram ett parlamentariskt system med två tävlande och vid makten växlande partier.

Under den gustavianska tiden sökte regeringen stundtals med framgång hävda att budgetregleringen var dess sak. Kriget mot Ryssland 1788 och skuldsättningen tvingade Gustaf III 1789 att gå till Canossa, dvs. till riksdagen. Statsskulden skulle, så bestämdes det, förvaltas av ett nyinrättat riksdagens verk, riksgäldskontoret.

Det nya kriget mot Ryssland 1808–1809 undergrävde ånyo statsfinanserna. Resultatet blev 1809 års revolution och 1809 års regeringsform. Med denna regeringsform förankrades finansmakten för andra gången hos riksdagen. Av avgörande betydelse var att tullmedlen, tidigare ett regale, nu skulle räknas som bevillning. Riksdagen skulle, så stadgades det, pröva statsverkets behov och sedan åtaga sig en däremot svarande bevillning, i sanning en önskedröm för varje finansminister.

Det kom emellertid att dröja ända till 1840 års riksmöte, innan regeringsformens intentioner blev verklighet. Anledningen är att söka i de nya krigen mot Napoleon och i den nye tronföljaren, Bernadotte, som från Europas slagfält tillägnat sig en vana att ge order och bli åtlydd. Carl Johan hade ett livligt intresse för finanserna, särskilt för växelkursen. "Måhända har jag", sade han 1816, "mina övermän på det militära området, men få jämlingar på det finansiella." Men som understundom händer med stora tänkare på det ekonomiska området: deras teorier må vara oemotståndliga i skönhet och konsistens, verkligheten vägrar likväl att anpassa sig. Kungen stretade emot, men en myntrealisation, en devalvering, blev nödvändig 1834.

Vad som därefter hände är inte några snabba klipp, inte några stora språng, men väl en lång marsch på vägen mot parlamentarism och demokrati. Utomordentligt betydelsefullt för riksdagens maktställning var att riksmötena med 1866 års representationsreform blev årligen återkommande. Knapphetens kalla stjärna, för att nu använda Rickard Sänders kända uttryck, lyste i regel obarmhärtigt och snålt över budgetarbetet. Julafton var det nästan aldrig. "Pengar här i landet äro sällsynta som prester i himmelriket." Så rakt på sak formulerade sig sedermera biskopen Esaias Tegnér i ett brev till sin svåger den 7 juli 1816 och det långt innan han själv tog plats i högvördiga prästeståndet. Som den framstående kännare han var av såväl detta jordelivet som de himmelska tingen bör biskopen bli trodd på sina ord. I varje fall är de talande för vad många tänkte och tyckte tid efter annan under slitet och släpet och knoget i budgetarbetets grottekvavn. Därtill kom att hedervärda bondeståndet, liksom dess förlängning in i andra kammaren, lantmannapartiet, såg till att det prutades på vad regeringen begärde. Särskilt gällde det försvarsanslagen.

Låt oss därmed återvända till den indelta försvarsmakten. Den krävde, för att vara funktionsduglig, omsättning, dvs. att den regelbundet insattes i krig. Den indelte soldaten borde ha följt mönstret från Runebergs soldatgosse:

Der kulor hvina tätast då,
der skall man finna mig också

Men där stod han nu inte – lyckligtvis. Lyckligtvis för honom själv och lyckligtvis för landet "försökte han inte på" i sina "fäders spår". Han dog alltså inte "helt varm och ung" "för ära, land och kung". I stället stapplade han "trög och tung" omkring på sitt torp allt medan hår och skägg grånade och glesnade. Om inte förr så dock i samband med Bismarcks angrepp på Danmark 1864 kom sanningens minut. Medelåldern hos de indelta torde ha legat vid 50 år. Hur sega dessa gubbar än var och hur bra det än må vara med sega gubbar. Mot preussarna hade de stått sig slätt. Värnpliktsarmén stod för dörren. Men bönderna krävde för en övergång grundskatternas, de sekel-

gamla orättvisornas, avskaffande. Så blev det till slut, och därmed var naturhushållningens tid förbi och därmed hade det gamla finansierings-systemet tjänat ut. Reformen ställde ökade krav på anslag via statsbudgeten och gjorde regeringen mer beroende av riksdagen.

Mycket vore att tillägga om utvecklingen fram till våra dagar: hur riksdagen på 1850-talet i samband med det begynnande järnvägsbyggandet övervann sin skräck mot statsupplåning, hur regeringsformens krav på en årligen balanserad budget frångicks med Ernst Wigforss som finansminister i Per Albin Hanssons första ministär, hur statsbudgetens omfattning växte i takt med den offentliga sektorns expansion, hur riksdagens detaljintresse i anslagsfrågor fått vika för ram- och programbudgettänkande och för stora finansfullmakter, hur det växande budgetunderskottet riktat tankarna mot generella sparmål, förverkligade med så primitiva instrument som osthyvlar, tårtspadar och motorsågar. Men tiden räcker inte till.

Angeläget är dock att svara på frågan: Hur har det gått med de bevingade orden i 1809 års regeringsform om svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta? Svaret är: Moren hade gjort sin plikt. Moren kunde gå. Visserligen förankrar 1974 års regeringsform liksom sin föregångare finansmakten hos riksdagen. Men det gamla stadgandet har deformerats till det klanglösa: "Riksdagen beslutar om skatt till staten." Det gamla stadgandet passade inte in i 70-talets nyktra lagstil och hemfallenhet åt historielöshet.

Det berättas om en känd professor i nationalekonomi att han alltid gav samma tentamensfrågor. När de studerande klagade över denna formidabla lättja svarade han: Inom nationalekonomin ändras aldrig frågorna men väl svaren. De glimtar jag kunnat ge av "riksdagen och finansmakten i ett historiskt perspektiv" torde ha bestyrkt satsens giltighet.

Problemen har varit och är eviga. Sätten att lösa dem har skiftat. Men historien lär otvetydigt att finansmakten bör vara fast förankrad i riksdagen. Det ger öppenhet och insyn. Finansmakten trivs bäst i öppna landskap.

2 § Öppnande av riksmötet

Anf. 2 TALMANNEN:

Eders Majestät! Jag hemställer att Eders Majestät måtte förklara 1985/86 års riksmöte öppnat.

Anf. 3 HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Herr talman, ärade ledamöter! När årets riksmöte i dag öppnas, inleds ett nytt arbetsår för Sveriges riksdag.

Flera av Eder har verkat i riksdagen under många år, andra börjar nu sin första mandatperiod. Gemensamt för Eder alla är det ansvarsfulla värv som åvilar Eder som valda ombud för Sveriges folk.

När vi i år högtidlighåller 550-årsjubileet av Arboga möte, finns det särskild anledning att begrunda hur djupt förankrat riksdagsarbetet är i svensk tradition och svensk historia.

Utanför vårt land är orosmolnen många. Vårt förhållande till omvärlden är dock gott, och Sverige kan nu, liksom många gånger tidigare, genom aktiva

insatser i fredens och den internationella förståelsens tjänst medverka till en positiv utveckling.

Många frågor av stor betydelse för vårt lands utveckling och för framtiden kommer att behandlas av Eder. Samhällsekonomiska frågor och miljöfrågor, för att nämna två viktiga områden, kräver ökad uppmärksamhet.

De beslut som Ni fattar under detta riksmöte kommer att beröra oss alla djupt. Med intresse och uppmärksamhet kommer vi att följa Edert arbete.

Med dessa ord önskar jag Eder all välgång och lycka i Edert viktiga arbete, och jag förklarar härmed 1985/86 års riksmöte öppnat.

3 § Regeringsförklaring

Anf. 4 Statsminister OLOF PALME:

Eders Majestäter, Eders Kungliga Högheter, herr talman, ledamöter av Sveriges riksdag!

Den svenska neutralitetspolitiken ligger fast. Denna politik är den främsta garanten för vår fred och vårt oberoende. Den skall fullföljas med kraft, klarhet och konsekvens.

Neutralitetspolitiken har en fast folklig förankring. Den stöds av ett efter våra förhållanden starkt försvar. Vi har skapat respekt för vår beslutsamhet att värna vårt lands territoriella integritet med alla till buds stående medel.

1984 års försvarskommitté har enats om de grundläggande förutsättningarna för säkerhetspolitiken inför 90-talet. Det är ett uttryck för en uppslutning kring den traditionella svenska neutralitetspolitiken. Regeringen kommer att fullfölja 1982 års försvarsbeslut, med den inriktning som angavs i förra vårens fyrpartiöverenskommelse och i den senaste budgetpropositionen.

Det grundläggande säkerhetspolitiska mönstret i Norden består. Sveriges neutralitetspolitik utgör ett viktigt bidrag till stabiliteten i detta område. Misstron mellan supermakterna har emellertid också påverkat vår del av Europa. Det strategiska intresset för de nordligaste delarna av vår världsdelen har ökat. Denna utveckling understryker kravet på orubblighet i säkerhetspolitiken.

Förenade nationerna är vårt främsta instrument för att gemensamt lösa och förebygga konflikter och andra globala problem. Sverige sluter helhjärtat upp bakom Förenade nationerna och dess stadga till värn för freden och folkrätten och till stöd för social och ekonomisk rättvisa.

Hela det internationella samfundet måste engageras i kampen mot den globala miljöförstörelsen och i kampen mot kapprustningen.

De nedrustningsinitiativ som tagits gemensamt av Sverige och andra länder från fem kontinenter kommer att föras vidare, bl. a. till stöd för en kärnvapenfrysning. Regeringen skall vidare fortsätta att aktivt arbeta för en kärnvapenfri zon i Norden och söka vinna ökat stöd för förslaget om en korridor fri från slagfältskärnvapen i Centraleuropa.

ESK-processen har utvecklats till en permanent dialog om avspänning, samarbete och mänskliga rättigheter i Europa. I Stockholmskonferensen om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder har Sverige och övriga neutrala

och alliansfria stater en viktig uppgift i att överbrygga motsättningar och bidra till konkreta framsteg. Det är regeringens förhoppning att beslut kan fattas nästa år om att utvidga mandatet för konferensen till att också omfatta nedrustning.

Klyftorna mellan fattiga och rika fortsätter att växa. Den tredje världens skuldbörda ökar. Den miljöförstörelse som följer i fattigdomens spår hotar kommande generationers försörjningsmöjligheter. Därför måste dialogen mellan Nord och Syd ges ökad vikt.

Regeringen kommer att fortsätta att föra en ambitiös biståndspolitik. Den står fast vid att 1 % av bruttonationalinkomsten skall avsättas för internationellt bistånd.

Apartheidregimens förtryck av den icke-vita majoriteten i Sydafrika utgör ett brott mot grundläggande mänskliga rättigheter och är ett hot mot freden. Regeringen kommer att fortsätta att verka för beslut i FN:s säkerhetsråd om tvingande sanktioner mot Sydafrika. Sverige har vidtagit en rad egna åtgärder i syfte att bidra till en isolering av Sydafrika. Ytterligare förslag kommer att föreläggas riksdagen under hösten. Vi fortsätter samarbetet med övriga nordiska länder om en utvidgning och skärpning av det gemensamma handlingsprogrammet mot Sydafrika.

Vårt ekonomiska välstånd är beroende av ett fritt handelsutbyte. Sverige arbetar aktivt för att få till stånd nya handelsförhandlingar i GATT i syfte att förstärka det internationella handelssystemet.

Det ekonomiska samarbetet inom EFTA och med EG skall främjas.

De goda förbindelserna med våra nordiska grannländer skall utvecklas. Arbetet på att förverkliga tanken på Norden som hemmamarknad kommer att fullföljas.

Vår flyktingpolitik är ett viktigt uttryck för internationell solidaritet omsatt i praktisk handling. Tendenser till rasism och diskriminering av invandrare kommer att med kraft motverkas. Ett förslag kommer att läggas om inrättandet av en särskild ombudsman mot etnisk diskriminering och om skärpning av straffet för olaga diskriminering.

I industriländerna är alltså 32 miljoner människor utan arbete. De sociala klyftorna vidgas. I många länder ökar de ekonomiska obalanserna trots en viss återhämtning i handel och produktion. Den nyliberala inspirerade ekonomiska politik som förs på många håll i Europa har inte lett till de förväntade ekonomiska framstegen, utan till ökade orättvisor, otrygghet för folkflertalen och slöseri med nationernas tillgångar.

I Sverige har vi valt en annan väg. Genom den tredje vägens ekonomiska politik tar vi till vara nationens samlade resurser i arbete och produktion. Underskotten i ekonomin har minskats samtidigt som sysselsättningen förbättrats och välfärden bevarats. I praktisk handling har vi visat att det går att på en gång minska arbetslösheten och inflationen. En kraftig ökning av industriinvesteringarna har lagt grunden för fortsatt industriell tillväxt och för en bättre miljö.

Dessa resultat har åstadkommit genom att den svenska nationen samlats i den gemensamma uppgiften att steg för steg ta landet ur den ekonomiska krisen. Det skedde när alla – löntagare och pensionärer, jordbrukare och företagare – var och en på sitt sätt bidrog till att göra devalveringen

framgångsrik. Det skedde i de s.k. Rosenbadssamtalen, där vi tog ett betydelsefullt steg bort från inflationsekonomin. Det sker varje dag i industrin och i handeln, i den offentliga sektorn och i jordbruket, när enskilda män och kvinnor genom initiativkraft och yrkesskicklighet, i arbete och sammanhållning utvecklar det svenska samhället.

Nu måste vi gå vidare på denna väg för att ytterligare stärka landets ekonomi. Det kräver fasthet, tålamod och självdisciplin. Det kräver en politik som även framgent präglas av ansvar för Sverige. Det är ett ansvar som måste delas av alla medborgare.

Genom devalveringen förbättrades vårt näringslivs konkurrenskraft. Exportföretagen tog ökade andelar på världsmarknaden. Industriproduktionen och kapacitetsutnyttjandet i industrin har växt snabbare än någon vågat hoppas, vilket gett utrymme både för en nödvändig ökning av vinsterna och för en viss ökning av reallönerna.

I år avtar inflationen, och vi kan vid årets slut ha den lägsta inflationstakten på över ett decennium. Denna nedgång i prisutvecklingen måste fortsätta. Om vi skall kunna försvara näringslivets konkurrenskraft krävs det att företagens kostnadsökningar dämpas. Det finns inte längre samma möjligheter för företagen som tidigare att genom en ökning av kapacitetsutnyttjandet kompensera för en högre kostnadsutveckling än i vår omvärld. Framöver får kostnader och priser i Sverige inte stiga snabbare än i de länder som har störst betydelse för vår utrikeshandel.

Det är nödvändigt att alla parter agerande i nästa års avtalsrörelse präglas av den insikten.

För att minska inflationen krävs också en stram finanspolitik. Målsättningen är att hålla skattetrycket i stort sett oförändrat. Det innebär en fortsatt hård utgiftsprövning, och denna måste sikta mot en ytterligare minskning av budgetunderskottet.

Självdeklarationerna skall förenklas. Genom att schablonavdraget höjs får flertalet löntagare sänkt skatt nästa år. Skatteskalorna bör framöver anpassas så att nio av tio inkomsttagare även fortsatt får högst 50 % i marginalskatt.

Kommunalskatteutjämningen bör reformeras och göras effektivare.

Att värna sysselsättningen är och förblir den viktigaste uppgiften för regeringens ekonomiska politik. Därför måste Sveriges ställning som en ledande industrination hävdas och förstärkas genom tillväxt och förnyelse i såväl små som stora företag. Genom förnyelsefonderna i företagen stimuleras breddutbildning i ny teknik, vidareutbildning och forskning. Sådana insatser behöver göras också inom andra delar av samhälls- och näringslivet.

Arbetsmarknadspolitiken skall vara ett stöd och ett komplement till den ekonomiska politiken. Kraven på erfarenhet och utbildning hos de arbetssökande har kommit att ställas allt högre. Detta kräver en hög beredskap från såväl den enskildes som samhällets sida. Arbetsmarknadspolitiken är inte bara ett medel att motverka dagens arbetslöshet och förebygga morgondagens. Den behövs också för att anpassa tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden till varandra och därmed öka produktiviteten och tillväxten i ekonomin.

Arbetsmarknadsutbildningen bör bedrivas i nya organisatoriska former som underlättar en snabb anpassning till arbetsmarknadens behov.

Regeringen avser att även fortsättningsvis ägna särskild uppmärksamhet åt sysselsättningen för ungdomar och långtidsarbetslösa.

Det av riksdagen fastlagda programmet för en offensiv regionalpolitik skall fullföljas genom bl. a. teknikspridning, företagsutveckling och en ökad decentralisering av beslut och resurser.

Det svenska välfärdssamhället skall utvecklas – brister och köer angripas. För välfärdspolitiken är den gemensamma sektorn en viktig grund. Den skall tjäna människorna efter deras önskemål och behov.

De riktlinjer för förnyelsen av den offentliga sektorn som arbetats fram under den föregående mandatperioden skall nu omsättas i praktisk handling. Möjligheterna för den enskilde att påverka innehållet i den offentliga verksamheten bör ökas, liksom möjligheterna att inom den offentliga sektorn välja t. ex. daghem, skola och läkare. Kampen mot byråkrati och krångel skall drivas vidare, service och effektivitet främjas. Ansvar och befogenheter skall delegeras och decentraliseras. Kooperativa alternativ, folkrörelsealternativ och ideella alternativ stimulerar utvecklingen av den offentliga verksamheten.

Jämställdheten mellan kvinnor och män bör främjas. Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden bör stärkas. Vi bör sträva efter att få fler kvinnor i offentliga styrelser och i ansvarig ställning i den offentliga förvaltningen.

Det är viktigt att vi för en politik som tryggar barnfamiljernas ekonomi. Föräldraförsäkringen bör byggas ut i den takt samhällsekonomin medger. Alla barn över ett och ett halvt år bör få rätt till plats i daghem eller familjedaghem senast år 1991.

Pensionerna skall vara värdesäkrade. De äldres och de handikappades möjligheter att välja ett eget boende bör ökas. Mer hemlika förhållanden bör skapas inom långvården. De differentierade vårdavgifterna inom sjukvården bör avskaffas.

De sociala villkoren för industriarbetet bör förbättras. Därför bör ersättningen vid delpension återföras till 65 % under valperioden, och därför ses semesterlagstiftningen över i syfte att skapa större rättvisa.

Kvaliteten och tillgängligheten i samhällets hälso- och sjukvård bör förbättras. Alkohol- och narkotikamissbruk måste bekämpas med oförminskad kraft.

Regeringen har tillsatt en särskild aids-delegation. Därmed har förutsättningar skapats att noga följa utvecklingen och sätta in snabba åtgärder.

Kampen mot våld och annan brottslighet som drabbar den enskilde skall föras vidare. Brottsoffrens intressen bör tillvaratas bättre, och den ekonomiska brottsligheten måste bekämpas.

Den sociala bostadspolitiken ligger fast och bostadsförbättringsprogrammen bör fortsättas. Ungdomens bostadssituation bör följas särskilt.

Ett levande kulturliv, som öppnar nya perspektiv och fördjupar synen på människan och samhället, är en viktig förutsättning för en god samhällsutveckling. Kulturintresset bör stärkas och breddas. Skolans roll som kultur- och bildningshård bör värnas.

Också den snabba tekniska och ekonomiska utvecklingen gör kunskap och utbildning allt viktigare. Alla ungdomar under 20 år bör därför erbjudas plats i gymnasieskolan.

Värnet av vår livsmiljö är avgörande för vår framtid. Åtgärder mot luftföroreningarna och försurningen måste ges hög prioritet. En fortsatt energihushållning, långtgående miljökrav och nya miljövänliga energikällor bidrar till att reducera utsläppen av svavel och andra farliga ämnen kraftigt. Riksdagen kommer under hösten att föreläggas förslag om lagstiftning och ekonomiska styrmedel för att påskynda övergången till blyfri bensin och katalytisk avgasrening. Vårt mål är att alla nya personbilar skall vara försedda med sådan avgasrening vid utgången av denna mandatperiod.

På fem år bör användningen av bekämpningsmedel i jordbruket halveras. Ökad uppmärksamhet bör ägnas livsmedlens kvalitet och produktionsformerna inom jordbruket och livsmedelsindustrin.

Under mandatperioden bör nyanvändning av asbest förbjudas. Särskild uppmärksamhet i arbetsmiljöarbetet bör ägnas förebyggandet av belastningsskador, den ökande användningen av kemikalier och införandet av ny teknik.

Beslutet att avveckla kärnkraften till år 2010 ligger fast.

En långsiktig lösning av väg- och järnvägsförbindelserna till Danmark och kontinenten eftersträvas.

Folkstyrelsekommitténs översyn av valsystemet fullföljs med sikte på breda lösningar.

Under de senaste tre åren har vi i Sverige tagit avgörande steg på den väg som kan föra vårt land ur den ekonomiska krisen under bevarad välfärd och rättvisa i samhället.

Nu gäller det att med fasthet och uthållighet fortsätta på den inslagna vägen. Det kräver en målmedveten och handlingskraftig regeringspolitik; det kräver också att alla i Sveriges riksdag över partigränserna känner ett gemensamt ansvar för vårt lands ekonomi och framtid. Den svenska traditionen bjuder att vi så långt möjligt diskuterar oss fram till samlande lösningar i viktiga samhällsfrågor. Det är en arbetsmetod som gagnat vårt land. Det är en tradition av samverkan som regeringen vill upprätthålla i relationerna till riksdagens partier men också i förhållande till olika intressen i vårt samhälle. Ty skall vi lyckas i uppgiften att värna styrkan i Sveriges ekonomi krävs att hela nationen – näringslivet och de fackliga organisationerna, folkrörelserna och enskilda män och kvinnor – fortsatt ser detta som en gemensam uppgift.

På denna grund avser regeringen att fullfölja en politik som håller nationen samman och som bygger på ansvar för Sverige.

4 § Ceremonin avslutades kl. 14.50.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren

**Program vid öppnandet av riksmötet 1985/86 tisdagen den 1 oktober
1985 kl. 14.00**

Musik under samlingen

Fanfar

Kungssången

Liten Festmusik *Bernhard Krol*

**Riksdagen och finansmakten i ett
historiskt perspektiv**

Largo-Menuett-Vivace ur Drottning-
holmsmusik *Johan Helmich Roman*

TALMANNEN

HANS MAJESTÄT KONUNGEN

Fanfar

Dans *Eugène Bozza*

STATSMINISTERN

Sonatella *Anonym tonsättare
Arr. Michael Lind*

Du gamla, du fria

Utgångsmusik

Trumpet tune *Henry Purcell*